

13. Latín

13.1 Introducción

A materia de Latín na etapa de educación secundaria obrigatoria constitúe unha aproximación específica aos diferentes aspectos da lingua, a cultura e a civilización latinas e á súa perduración no presente. A singularidade do enfoque desta materia vén condicionada pola súa dobre natureza. Por unha banda, para parte do alumnado supón a única toma de contacto, durante a súa escolarización obrigatoria, con determinados aspectos da lingua, a cultura e a civilización latinas, que constitúen as bases da nosa sociedade actual. Doutra banda, debe ter carácter de ensino propedéutico para o alumnado que continúe os seus estudos nesta disciplina. Esta dobre natureza require un esforzo por describir, contextualizar e entender a vixencia da evidente orixe clásica da nosa identidade como sociedade.

Esta materia está organizada arredor dos distintos aspectos da lingua, a cultura e a civilización latinas, así como das estratexias que permiten establecer unha relación crítica entre estas e o presente, contribuíndo e fomentando o desenvolvemento persoal e social do alumnado e a transmisión de valores universais. Deste xeito, combina os aspectos estritamente lingüísticos con outros de carácter literario, arqueolóxico, histórico, social, cultural e político, permitíndolle ao alumnado que a cursa, non sendo unha materia obrigatoria, ampliar o seu coñecemento sobre estes aspectos. Os primeiros implican unha reflexión profunda sobre o funcionamento non só da lingua latina, senón tamén da lingua de ensino e daquelas que conforman o repertorio lingüístico individual do alumnado. A inclusión das linguas clásicas na Recomendación do Consello da Unión Europea do 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente sitúa o latín e o grego como ferramentas para a aprendizaxe e a comprensión de linguas en xeral, contribuíndo e fomentando a diversidade lingüística e a relación entre as linguas desde unha perspectiva democrática e libre de prexuízos. Doutra banda, a materia permite establecer un diálogo co pasado que axude a entender o presente desde unha perspectiva lingüística, pero tamén desde o punto de vista literario, arqueolóxico, histórico, social, cultural e político. Nese diálogo teñen cabida, ademais, os procesos de conservación, preservación e restauración do patrimonio cultural latino, que lle ofrecen ao alumnado a posibilidade de se comprometer co legado da civilización clásica desde unha perspectiva sustentable e comprometida co futuro.

Os obxectivos de Latín na educación secundaria obrigatoria recollen ese diálogo entre presente e pasado ao que aludiamos anteriormente, que se formula a partir de tres eixes principais: situar no centro a reflexión humanista sobre o carácter clásico do legado latino, tanto material como inmaterial, fomentando a comprensión crítica do mundo actual; contribuír á mellora da competencia pluri-lingüe, favorecendo a reflexión do alumnado sobre o funcionamento das linguas que conforman o seu repertorio lingüístico; e ofrecer unha introdución aos rudimentos e técnicas de comprensión dos

textos latinos e, de ser o caso, do uso escrito e/ou oral da lingua latina como medio fundamental para o coñecemento da cultura latina e o proceso de transmisión dos textos, e para a percepción do valor comunicativo da lingua latina.

Os criterios de avaliación están deseñados para comprobar o grao de consecución dos obxectivos da materia, polo que se presentan vinculados a eles, e inclúen aspectos relacionados cos coñecementos, destrezas e actitudes que o alumnado debe adquirir e desenvolver nesta materia.

Os criterios de avaliación e contidos están organizados en catro bloques. O primeiro, «O presente da civilización latina», recolle os coñecementos e experiencias necesarios para o desenvolvemento dun espírito crítico e un xuízo estético, favorecendo o desenvolvemento de destrezas para a comprensión, a análise e a interpretación de textos literarios latinos e fomentando a lectura comparada de obras relevantes da cultura latina nas súas diferentes manifestacións con obras da tradición clásica. O segundo bloque, «Latín e plurilingüismo», pon o acento en como o coñecemento da lingua latina contribúe a un uso máis preciso das linguas que constitúen o repertorio individual do alumnado, así como ao adecuado entendemento da terminoloxía culta, científica e técnica. A partir do estudo dos formantes latinos, chéganse a establecer estratexias de inferencia de significados nas diferentes linguas de ensino e de estudo mediante o recoñecemento de raíces, prefixos e sufixos da lingua latina. O terceiro bloque, «Comprensión e interpretación dos textos», integra todos os saberes implicados na identificación e análise, en sentido amplo, dos elementos básicos da lingua latina como sistema dentro dun contexto, organizándoos arredor da comprensión e do uso activo da lingua a partir de tarefas sinxelas de lectura e/ou tradución de textos adaptados e/ou orixinais, e retroversión e produción, de ser pertinente, de textos simples, orais e/ou escritos, en latín. Neste sentido, cómpre destacar os métodos activos de aprendizaxe da lingua latina, que potencian a aprendizaxe e o uso da lingua en contextos comunicativos reais, tanto por escrito como oralmente, para poder acceder dun modo natural á comprensión de textos orixinais sen a axuda de ningún tipo de glosario ou dicionario. Deste xeito, este currículo pretende ofrecer un apoio normativo ao emprego dos métodos activos sen limitar o uso doutras metodoloxías, deixando a criterio do profesorado a escolla do achegamento que lle pareza en cada caso máis axeitado. Este apoio materialízase, en primeiro lugar, mediante a preferencia polo uso do termo «comprensión» no canto de «tradución» no texto do currículo e, en segundo lugar, mediante os criterios de avaliación e contidos sobre comprensión e interpretación dos textos. O cuarto e último bloque, «Legado e patrimonio», recolle os coñecementos, destrezas e actitudes que permiten a aproximación á herdanza material e inmaterial da civilización latina recoñecendo e apreciando o seu valor como fonte de inspiración, como técnica e como testemuño da historia.

Os contidos han de poder activarse nos ámbitos persoal e educativo, pero tamén social e profesional. Neste sentido, a materia de Latín ofrece unha oportunidade de combinar os distintos saberes

por medio de situacións de aprendizaxe contextualizadas nos que o alumnado poida desenvolver as súas destrezas para a tradución, comprensión e uso básico da lingua latina, ao mesmo tempo que aumenta e mellora o seu coñecemento sobre a cultura da Antigüidade e a reflexión sobre a súa perduración ata os nosos días. Estes aspectos convértense nunha parte central do ensino do latín, ademais da análise crítica e a comprensión do presente como un proceso histórico que atopa os seus fundamentos na civilización clásica.

13.2 Obxectivos

Obxectivos da materia
<p>OBX1. Valorar o papel da civilización latina na orixe da identidade europea, comparando e recoñecendo as semellanzas e diferenzas entre linguas e culturas, para analizar criticamente o presente.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ A valoración do papel da civilización latina como inicio da identidade europea supón recibir información expresada a través de fontes latinas, contrastala e analizala, activando as estratexias adecuadas para poder reflexionar sobre a permanencia de aspectos lingüísticos, históricos, políticos, culturais ou sociais da civilización latina na nosa sociedade. Implica, polo tanto, entender a cultura latina e extraer aqueles elementos fundamentais que permiten reflexionar e revisar a singularidade dos modos de vida e pensamento antigos, así como a súa proximidade aos modos de vida e pensamento actuais, para comparar as diferenzas e semellanzas entre linguas e culturas, confrontando creacións latinas coa tradición clásica de creacións posteriores.▪ A análise crítica do presente require de información cotextual ou contextual que permita engadir elementos e argumentos ás hipóteses de valoración para desenvolver unha conciencia humanista e social aberta tanto ás constantes como ás variables culturais ao longo do tempo. Abordar esa análise desde un punto de vista crítico implica ser capaz de discernir aquela parte do legado romano que nos fai crecer como sociedade daquela outra que xa non ten cabida no mundo moderno, manifestando unha actitude de rexeitamento ante aspectos que denoten calquera tipo de discriminación. Os procesos de análise requiren contextos de reflexión e comunicación dialóxicos, respectuosos coa herdanza da Antigüidade clásica e coas diferenzas culturais que teñen a súa orixe nela.
<p>OBX2. Coñecer os aspectos básicos da lingua latina, comparándoa coas linguas de ensino e con outras linguas do repertorio individual do alumnado, para valorar os trazos comúns e apreciar a diversidade lingüística como mostra de riqueza cultural.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ A introdución aos elementos básicos da etimoloxía e o léxico da lingua latina desde un enfoque plurilingüe de adquisición das linguas permítelle ao alumnado transferir os coñecementos e estratexias desde as linguas do seu repertorio ao latín e viceversa, activando así as destrezas necesarias para a mellora da aprendizaxe de linguas novas e da súa competencia comunicativa e permitindo ter en conta os distintos niveis de coñecementos lingüísticos do alumnado, así como os diferentes repertorios individuais. O carácter do latín como lingua de orixe de diferentes linguas modernas permite recoñecer e apreciar distintas variedades e perfís lingüísticos contribuindo á identificación, valoración e respecto da diversidade lingüística, dialectal e cultural para construír unha cultura compartida.▪ Todo o anterior promove unha mellor comprensión do funcionamento das linguas de ensino, así como das que forman parte do repertorio lingüístico do alumnado, por unha banda, mellorando a lectura comprensiva e a expresión oral e escrita mediante o coñecemento do vocabulario e as estruturas gramaticais latinas e, por outro, axudando a desenvolver habilidades léxicas e semánticas mediante a adquisición de estratexias de inferencia do significado do léxico

común de orixe grecolatina, así como a comprensión do vocabulario culto, científico e técnico a partir dos seus compoñentes etimolóxicos. A comparación entre linguas require, así mesmo, da utilización das regras fundamentais de evolución fonética do latín ás linguas romances e a identificación de palabras derivadas do latín, tanto patrimoniais como cultismos, e expresións latinas en diferentes contextos lingüísticos. Este obxectivo implica unha reflexión sobre a utilidade do latín no proceso de aprendizaxe de novas linguas que pode levar a cabo a partir de ferramentas dixitais como o Portfolio Europeo das Linguas.

OBX3. Ler e interpretar textos latinos, asumindo a aproximación aos textos como un proceso dinámico e tomando conciencia dos coñecementos e experiencias propias, para identificar o seu carácter clásico e fundamental.

- A lectura de textos latinos pertencentes a diferentes xéneros e épocas constitúe un dos piares da materia de Latín en cuarto curso. A comprensión e interpretación destes textos necesita dun contexto histórico, cívico, social, lingüístico e cultural que deberá ser produto da aprendizaxe. O traballo con textos orixinais en edición bilingüe ou adaptados, completos ou a través de fragmentos seleccionados, permite prestar atención a conceptos e termos básicos en latín que implican un coñecemento lingüístico, léxico e cultural, co fin de realizar unha lectura crítica e tomar conciencia do seu valor fundamental na construción da nosa identidade como sociedade. A interpretación de textos latinos comporta, polo tanto, a comprensión e o recoñecemento do seu carácter fundacional para a civilización occidental, asumindo a aproximación aos textos como un proceso dinámico que ten en conta desde o coñecemento sobre o tema ata a aprendizaxe e aplicación de estratexias de análises e reflexión para dar sentido á propia experiencia, comprender o mundo e a condición humana, así como para desenvolver a sensibilidade estética. O coñecemento das creacións literarias e artísticas, dos períodos da historia de Roma e a súa organización política e social, e dos feitos históricos e lendarios da Antigüidade clásica contribúe a facer máis intelixibles as obras, identificando e valorando a súa perduración no noso patrimonio cultural e os seus procesos de adaptación a diferentes culturas e movementos literarios, culturais e artísticos que tomaron as súas referencias de modelos antigos.

OBX4. Comprender textos latinos orixinais e adaptados e producir textos orais ou escritos breves en latín, traducindo do latín á lingua de ensino ou desenvolvendo estratexias de acceso ao significado dun enunciado sinxelo en lingua latina, no primeiro caso, e seguindo modelos dados, no segundo, para alcanzar e xustificar a comprensión propia dunha pasaxe ou a produción dun texto, oral ou escrito, sinxelo en latín.

- A comprensión dos textos é a finalidade fundamental na aprendizaxe das linguas clásicas e o proceso polo cal unha cultura, un grupo ou un individuo asimila ou se apropia dunha mensaxe ou dunha realidade que lle é allea, o que constitúe unha experiencia de investigación que utiliza a lóxica do pensamento, favorece a memoria e potencia os hábitos de disciplina no estudo para promover unha capacidade áxil de razoamento e aprendizaxe. Neste sentido, a comprensión require de moitos recursos e múltiples destrezas e implica unha aprendizaxe específica, regular e progresiva ao longo de varios cursos, que require e activa os coñecementos lingüísticos e culturais do alumnado. A introdución ao coñecemento dos elementos básicos da lingua latina na materia de Latín supón o primeiro paso no establecemento de estratexias e métodos de traballo adecuados que continuarán cos estudos da lingua latina e a grega en bacharelato. Este punto de partida consiste en comprender pasaxes ou textos adaptados ou orixinais dun nivel adecuado e de dificultade progresiva, suxerindo ou xustificando a comprensión a partir da identificación, a relación ou a análise de elementos morfolóxicos e sintácticos da lingua latina e dos coñecementos previos sobre o tema e o contexto que proporciona os períodos máis significativos da historia de Roma. Ademais da comprensión de textos latinos, neste curso iníciase a produción, non só mediante a clásica retroversión de oracións simples, utilizando as estruturas propias da lingua latina, senón mediante a produción activa, de ser o caso, de breves textos, orais ou

escritos, en forma de diálogo e/ou narración, a partir de modelos dados para, así, poder desenvolver os usos comunicativos da lingua ao tempo que se practican os coñecementos lingüísticos adquiridos. Deste xeito, o alumnado amplía o seu repertorio lingüístico individual e reflexiona de forma crítica sobre os propios procesos de aprendizaxe de linguas mediante o uso de diversos recursos e ferramentas analóxicas e dixitais.

OBX5. Descubrir, coñecer e valorar o patrimonio cultural, arqueolóxico e artístico romano, apreciándoo e recoñecéndoo como produto da creación humana e como testemuño da historia, para identificar as fontes de inspiración e distinguir os procesos de construción, preservación, conservación e restauración, así como para garantir a súa sustentabilidade.

- O patrimonio cultural, arqueolóxico e artístico romano, material e inmaterial, presente tanto no noso país como en países da nosa contorna, concíbese aquí como herdanza directa da civilización latina. O recoñecemento da herdanza material require a observación directa e indirecta do patrimonio, utilizando diversos recursos, incluídos os que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación. A toma de conciencia da importancia do patrimonio material necesita do coñecemento e a comprensión dos procedementos de construción –no caso do patrimonio arqueolóxico– e de composición –no caso dos soportes de escritura–. Ademais, implica distinguir entre os procesos de preservación, conservación e restauración, incidindo especialmente naqueles aspectos que requiren da participación dunha cidadanía activa e comprometida coa súa contorna e o seu propio legado, de acordo coa Convención sobre a protección do patrimonio mundial, cultural e natural da UNESCO. Pola súa banda, o recoñecemento da herdanza inmaterial da civilización clásica latina, desde a práctica da oratoria nas institucións ata as cerimonias privadas ou os espectáculos de entretemento, contribúe á comprensión de aspectos clave da nosa sociedade e da nosa cultura actuais.

13.3 Criterios de avaliación e contidos

4º curso

Materia de Latín 4º curso	
Bloque 1. O presente da civilización latina	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Describir o significado de produtos culturais do presente, no contexto europeo, comparando as semellanzas e diferenzas coa Antigüidade latina.	OBX1
▪ CA1.2. Valorar de maneira crítica os modos de vida, costumes e actitudes da sociedade romana en comparación cos das nosas sociedades a partir do contido de fontes latinas en diferentes soportes.	OBX1
▪ CA1.3. Identificar os períodos da historia de Roma, os acontecementos e personaxes, así como os aspectos da civilización romana no seu contexto histórico, relacionando os datos con referentes actuais e aplicando os coñecementos adquiridos.	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Explicar de forma oral, escrita ou multimodal o carácter clásico e humanista das diversas manifestacións literarias e artísticas da civilización latina utilizando un vocabulario correcto e unha expresión adecuada. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Recoñecer o sentido global e as ideas principais e secundarias dun texto, contextualizándoo e identificando as referencias históricas, sociais, políticas ou relixiosas que aparecen nel, e servíndose de coñecementos sobre personaxes e acontecementos históricos xa estudados. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Interpretar de maneira crítica o contido de textos latinos de dificultade adecuada, atendendo ao contexto no que se produciron, conectándoos coa experiencia propia e valorando como contribúen a entender os modos de vida, costumes e actitudes da nosa sociedade. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Achegamento ao papel do humanismo e a súa presenza na sociedade actual. Concepto orixinal de humanismo. Importancia da civilización latina na configuración, recoñecemento e análise crítico da nosa identidade como sociedade. Análise crítica da sociedade romana: escravitude e exclusión da muller. Léxico latino: evolución dos conceptos fundamentais da civilización latina ata a actualidade. Achegamento aos aspectos xeográficos, históricos, culturais, políticos e lingüísticos da civilización latina presentes na noción actual de Europa e da súa cultura. Estratexias e ferramentas para relacionar o pasado e o presente a partir dos coñecementos adquiridos. Identificación das obras fundamentais da literatura latina no seu contexto e a súa pervivencia a través da tradición clásica. Importancia dos textos clásicos latinos como testemuño daqueles aspectos constitutivos da nosa condición humana: raciocinio, emocións, relixión... Estratexias para comprender, comentar e interpretar textos latinos a partir dos coñecementos adquiridos e da experiencia propia. 	
Bloque 2. Latín e plurilingüismo	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Valorar criticamente e adecuarse á diversidade lingüística e cultural á que dá orixe o latín, identificando e explicando semellanzas e diferenzas entre os elementos lingüísticos da contorna, relacionándoos cos da propia cultura e desenvolvendo unha cultura compartida e unha cidadanía comprometida cos valores democráticos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Inferir significados de termos latinos aplicando os coñecementos léxicos e fonéticos doutras linguas do repertorio individual propio. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Ampliar o caudal léxico e mellorar a expresión oral e escrita, incorporando latinismos e locucións usuais de orixe latina de maneira coherente. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Producir definicións etimolóxicas de termos cotiáns, científicos e técnicos, recoñecendo os elementos latinos en diferentes contextos lingüísticos e establecendo, se procede, a relación semántica entre un termo patrimonial e un cultismo. 	OBX2

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ O abecedario, a acentuación e as distintas pronuncias da lingua latina: clásica, eclesiástica e nacionais, así como a súa permanencia e influencia nas linguas do repertorio lingüístico individual do alumnado. ▪ Explicación dos cambios fonéticos máis frecuentes desde o latín culto e o latín vulgar. Un retorno ás orixes comúns: das linguas románicas ao latín. ▪ Identificación de palabras con lexemas, sufixos e prefixos de orixe latina en textos escritos nas linguas de ensino. ▪ Procedementos de composición e derivación latinos na elaboración de familias de palabras tanto no latín como nas linguas de uso do alumnado. ▪ Iniciación ao significado etimolóxico das palabras. ▪ Estratexias básicas para inferir significados en léxico especializado e de nova aparición a partir da identificación de formantes latinos. ▪ Latinismos e locucións latinas máis frecuentes. ▪ Técnicas de recoñecemento, organización e incorporación á produción escrita, oral ou multimodal de léxico de raíz común entre as distintas linguas do repertorio lingüístico individual. ▪ Comparación entre linguas a partir da súa orixe e parentescos. ▪ Importancia do latín como ferramenta de mellora da expresión escrita, oral e multimodal nas distintas linguas do repertorio lingüístico individual. ▪ Ferramentas analóxicas e dixitais para a aprendizaxe e reflexión da lingua latina como vínculo e impulso para a aprendizaxe doutras linguas. 	
Bloque 3. Comprensión e interpretación dos textos	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Analizar e interpretar os aspectos morfolóxicos, sintácticos e léxicos elementais da lingua latina, identificándoos e comparándoos cos das linguas de repertorio do alumnado. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Traducir ou interpretar textos breves e sinxelos con termos adecuados e expresión correcta na lingua de ensino, xustificando a tradución ou a interpretación e manifestando a correspondencia entre o texto latino e a versión realizada. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Producir mediante retroversión oracións e textos de dificultade axeitada utilizando as estruturas propias da lingua latina. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Planificar diálogos, redactar e expresar oralmente textos breves e sinxelos comprensibles e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos da vida cotiá, co fin de describir, narrar e informar sobre temas concretos e próximos á experiencia persoal, apoiándose, cando sexa necesario, en recursos tales como a repetición, o ritmo pausado ou a linguaxe non verbal, e mostrando empatía e respecto pola cortesía lingüística e as opinións das persoas interlocutoras, incidindo nas estratexias para iniciar, manter e rematar a comunicación verbal. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Clases de palabras. Funcións básicas e sintaxe elemental dos casos. 	

- Introducción á flexión nominal, pronominal e verbal.
- Estructuras oracionais básicas. A concordancia e a orde de palabras en oracións simples e oracións compostas.
- Redacción con corrección ortográfica e expresiva da mensaxe dun texto en lingua latina ás linguas de ensino.
- Estratexias básicas para identificar, analizar e comprender unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias básicas de adquisición de linguas tales como Portfolio Europeo das Linguas, glosarios ou dicionarios.
- Reflexión e xustificación da interpretación ofrecida.
- Retroversión de oracións e textos de dificultade axeitada.
- Autoconfianza, autonomía e iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Funcións comunicativas básicas: fórmulas de saúde e presentación, descrición, localización, expresión de emocións etc.
- Léxico de uso común e de interese relativo a identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornos próximos, ocio e tempo libre, vida cotiá, saúde e actividade física, vivenda e fogar etc.
- Convencións e estratexias conversacionais básicas, para iniciar, manter e rematar a comunicación.

Bloque 4. Legado e patrimonio

Crterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Describir o significado de produtos culturais do presente, no contexto europeo, comparando as similitudes e diferenzas coa Antigüidade latina. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Explicar de forma oral, escrita ou multimodal o carácter clásico e humanista das diversas manifestacións literarias e artísticas da civilización latina utilizando un vocabulario correcto e unha expresión adecuada. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Explicar os elementos da civilización latina, especialmente os relacionados coa mitoloxía clásica, identificándoos como fonte de inspiración de manifestacións literarias e artísticas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Recoñecer as pegadas da romanización no patrimonio cultural e arqueolóxico da contorna, identificando os procesos de preservación, conservación e restauración como un aspecto fundamental dunha cidadanía comprometida coa sustentabilidade ambiental e o coidado do seu legado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Expoñer de forma oral, escrita ou multimodal as conclusións obtidas a partir da investigación, individual ou colectiva, do legado material e inmaterial da civilización romana e a súa perduración no presente a través de soportes analóxicos e dixitais, seleccionando información, contrastándoa e organizándoa a partir de criterios de validez, calidade e fiabilidade. 	OBX5

Contidos

- Perduración do legado material (sitios arqueolóxicos, inscricións, construcións monumentais e artísticas etc.) e inmaterial (mitoloxía clásica, institucións políticas, oratoria, dereito, rituais e celebracións etc.) da cultura e civilización latinas.
- A transmisión textual e os materiais e soportes de escritura.

- Características do patrimonio cultural romano e do proceso de romanización. A romanización de Gallaecia no contexto da Hispania romana.
- Interese e iniciativa en participar en procesos destinados a conservar, preservar e difundir o patrimonio arqueolóxico da contorna.
- Ferramentas analóxicas e dixitais para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e os contidos utilizados.
- Estratexias e ferramentas, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas, para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación.

13.4 Orientacións pedagóxicas

A intervención educativa na materia de Latín desenvolverá o seu currículo e tratará de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e o seu nivel de desempeño.

Relación entre os obxectivos da materia de Latín e as competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2	2-3				1		1
OBX2		2-3	1				3	
OBX3	2	1-2	1		4			1
OBX4	2	2-3	1	2				
OBX5		3		1-3		1-4		1-2

Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- O traballo colaborativo coas materias lingüísticas, combinando os distintos saberes por medio de situacións de aprendizaxe contextualizadas nas que o alumnado poida desenvolver as súas destrezas para a comprensión e/ou tradución da lingua latina ás linguas de ensino.

- O traballo en relación con materias non lingüísticas e humanísticas co fin de aumentar e mellorar o coñecemento sobre a cultura da Antigüidade e a reflexión sobre a súa perduración ata os nosos días.
- A planificación dos obxectivos de Latín tendo en conta as posibilidades de traballo cooperativo con outras materias: Bioloxía e Xeoloxía, Física e Química, Matemáticas etc.
- A colaboración transnacional no marco dos programas europeos, traballando a cultura latina como punto de encontro das distintas realidades que conforman a actual identidade europea, para favorecer a construción dunha cidadanía europea democrática e libre de prexuízos.
- A adquisición das competencias clave que conforman o perfil de saída do alumnado ao termo da ensinanza básica que permiten ao alumnado o seu máximo desenvolvemento persoal, social e formativo e que garanten que este poida exercer unha cidadanía responsable e enfrontarse aos retos e desafíos do século XXI.
- A coordinación cos departamentos de Lingua Castelá e Lingua Galega para acordar unha nomenclatura gramatical común e evitar a confusión do alumnado ante a diversidade terminolóxica, así como a posta en común de aspectos gramaticais e a temporización e secuenciación dos contidos. Recoméndase, así pois, a actualización dos documentos do centro correspondentes.
- A coordinación con outros departamentos para o establecemento de lecturas obrigatorias e/ou voluntarias de carácter transversal.
- A experimentación con novas metodoloxías como o traballo por proxectos, a clase invertida (*flipped classroom*), aprendizaxe colaborativa, ludificación etc. Estas metodoloxías permiten maximizar o tempo útil de traballo práctico na aula, optimizan resultados e fan o proceso de ensinanza máis inclusivo e variado.
- A potenciación do uso das TIC, favorecendo a realización de vídeos, gravacións de son, presentacións en formato dixital, uso de aplicacións que favorezan a aprendizaxe, creación e difusión de contidos etc.
- A incorporación de métodos activos que implican as seguintes recomendacións: conformación dun corpus de vocabulario, gramática e expresións, vinculado a unha serie de aspectos da vida cotiá do alumnado; introdución da expresión oral en latín adecuada ao contexto da práctica diaria na aula; elección, adaptación e/ou creación de textos adecuados a esa gramática, vocabulario e expresións; introdución de exercicios nos que se traballen a lectura e comprensión de texto latinos a través de preguntas en latín; introdución de exercicios de representación nos que o alumnado compoña e interprete pequenas escenas relacionadas coa vida cotiá en latín.